

Dancing as an Euskaldun: experiences and subjectivities of Basque speakers and dancers

Plesati kot Euskaldun: doživljanja in subjektivitete baskovskih govorcev in plesalcev

Nastja Slavec

Baski so ena izmed najbolj prepoznavnih evropskih etničnih in jezikovnih manjšin. Dosedanje antropološke in druge raziskave o tej skupnosti se večinoma osredotočajo na teme, kot so nacionalizem, etničnost, politično nasilje in družbeni aktivizem, ter temeljijo na analizi in dekonstrukciji širših družbenih procesov in identitet (glej npr. Mac Clancy 1993; Heiberg 2007; Urla 2012). Manj pozornosti pa namenjajo doživljanju in čutenju ljudi, Baskov, njihovim intimnim izkušnjam in vsakdanjim življenjskim svetovom. Moja doktorska raziskava zato stremi k preusmeritvi fokusa k posameznikom in njihovim subjektivitetam. S tem izrazom se nanašam na načine percepcije, čustvovanja, mišljenja in delovanja, ki so značilni za posameznike, a jih obenem sooblikujejo kulturni dejavniki in družbeni odnosi (glej npr. Ortner 2005; Luhrmann 2006). Zanima me, kako lahko do Baskov – in drugih evropskih manjšin – pristopamo in o njih pišemo na način, ki v ospredje postavlja ljudi in njihova doživljanja namesto vnaprej določenih teoretskih kategorij. V odgovoru na to vprašanje se bom še posebej osredotočila na ples. Preučevala bom, kako se preko *euskal dantze* oziroma baskovskega plesa oblikujejo, izražajo in razkrivajo posebne baskovske modalitete izkustev in doživljanja. Pri obravnavi teh raziskovalnih vprašanj se bom opirala na antropologijo plesa, psihološko antropologijo, fenomenologijo in ontologijo.

Euskal Herria – tako Baski imenujejo območje, na katerem živijo – obsega avtonomni deželi País Vasco-Euskadi in Navarra-Nafarroa v severno-zahodni Španiji ter Pays Basque Nord-Iparralde, obmejno območje v sosednji Franciji. Glavni element identifikacije Baskov in njihovega razlikovanja od Špancev in Francozov je jezik, euskara (glej npr. Urla 2012). Baskovski endonim *Euskaldun* dobesedno označuje nekoga, ki “ima” baskovski jezik, torej govorca ali govorko baskovščine. Po podatkih sociolingvistične študije iz leta 2016 (Gobierno Vasco 2019) je govorcev baskovščine približno 750 tisoč, od katerih jih velika večina živi v španskem delu *Euskal Herrie*. Ob koncu diktature generala Francisca Franca, ki je zatirala Baske, in demokratični tranziciji v Španiji v 70. in 80. letih 20. stoletja so se začele uveljavljati nove, baskovščini bolj naklonjene jezikovne politike, obenem pa se je razcvetel baskovski kulturni, jezikovni in politični aktivizem.

Med dejavnostmi, ki so v tem obdobju doživele razmah, je bil tudi baskovski ples

oziroma *euskal dantza*, ki jo Euskalduni prištevajo med pomembnejše elemente svoje kulture. Čeprav s tem izrazom navadno mislijo predvsem na ljudske plesne, ki se izvajajo ob praznikih, kot so godovanja lokalnih zavetnikov, in drugih posebnih priložnostih, *euskal dantze* ne smemo enačiti le s tradicionalnim ali folklornim plesom, saj se spreminja in vključuje tudi novejša oblika in kontekste plesnega ustvarjanja (npr. plesni film, fuzija tradicionalni plesnih oblik s tehnikami sodobnega plesa). V *euskal dantzi* se povezujejo in zgoščajo različne ravni, od najbolj intimnega telesnega čutenja do širšega skupinskega udejstvovanja v (večinoma amaterskih) plesnih skupinah in razvijanja baskovske narodne zavesti. Kot oblika neverbalnega izražanja ples navadno sporoča to, kar je z besedami neizrečeno, neizrekljivo ali celo ne povsem opisljivo. Obenem pa *dantzariak* (plesalci) svoje ukvarjanje z *euskal dantz*o pogosto združujejo z gojenjem drugih vidikov baskovske kulture, predvsem jezika. Zaradi vsega tega ples ponuja dodatno možnost dožemanja in proučevanja baskovskih subjektivitet.

Z metodološkega vidika bo moja raziskava slonela na enoletnem etnografskem terenskem delu v glavnemu mestu dežele Navarre-Nafarro, Pamploni-Iruñi, kjer okrog 10% prebivalstva govori baskovščino. V Nafarroji je zaradi različnih zgodovinskih, geografskih in družbenih okoliščin razlikovanje med Euskalduni in Španci posebej izrazito, kar vpliva tudi na delovanje tamkajšnjih plesnih skupin. Amaterska skupina Duguna, ki uživa pokroviteljstvo pamplonske občine in nastopa na njenih dogodkih, se je na primer morala odpovedati uporabi baskovskih simbolov na svojih nastopih, vendar so se njeni člani obenem odločili, da bodo pri svojem delovanju in komunikaciji z javnostjo uporabljali le baskovski jezik. Med svojim bivanjem v Iruñi, kamor sem bom odpravila januarja 2022, se bom pridružila tamkajšnjim plesnim skupinam in sledila njihovem delovanju ter opravila vrsto daljših, neformalnih pogovorov kot tudi polstrukturiranih intervjujev z njihovimi člani in drugimi Euskalduni ter Španci. Ker se *dantzariak* iz različnih delov Euskal Herrie pogosto srečujejo in skupaj sodelujejo, se jim bom pridružila na obiskih in gostovanjih v drugih krajih. Zaradi ukrepov za zajezitev koronavirusne pandemije je sicer težko predvideti, ali in v kolikšni meri bo plesna dejavnost sploh mogoča, zato bom svojo etnografsko raziskavo prilagodila glede na razmere. Na terensko delo se pripravljam z učenjem baskovščine (španščino tekoče govorim), med predogledom terena julija 2021 pa sem tudi že spoznala osnovne korake nekaterih tradicionalnih baskovskih plesov; z učenjem obojega bom nadaljevala v Iruñi.

Da bi bilo moje delo dostopno najširšemu krogu bralcev, nameravam svojo doktorsko disertacijo napisati v angleščini. Pri pisanju bom stremela k združevanju analize z "evokativno etnografijo" (Stoller 2005, 2007 v Skoggard in Waterston 2015), saj bi rada bralcem na živ način približala Euskaldune, njihove subjektivitete in plesanje.